

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czime alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr., $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árszámítás adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Jelentő ívek az egyházak anyagi helyzetéről.

Az országos zsinat 703. és 705. sz. határozatai alapján az egyetemes konvent által kibocsátott „*Jelentő ívek*“, melyekből egyházi vagyonszámvetés és leltár lennének szerkesztendőek, immár készen vannak s jól vagy rosszul kitöltve, azt hiszem mindenünnen felküldöttek illetékes helyökre.

Nem szabad azonban elhallgatnunk, sőt kötelességünk minden tisztelettel kijelenteni, hogy ezen jelentő ívek általában véve sehol sem fogják hű képét mutatni az egyes egyházak anyagi helyzetének, sem ott, ahol a mellette kibocsátott nagyon is hosszadalmas utasítástól eltérőleg, de ott sem, hol azzal teljesen egyezőleg állították ki. Kivételt legfeljebb azon nagyvárosi egyházak képezhetnek, hol jövedelemben és szükségletben, tehát bevételben és kiadásban mindenütt egyedül csak a készpénz, nem pedig — mint legtöbb helyen — heterogen fizetésnek, jövedelmek és kiadások szerepelnek.

Hogy mik ennek az okai? ezt — mint, mondám — nemcsak szabad, de kötelességünk is fölfedni, részint, hogy a felsőbb hatóságok ne csudálkozzanak a jelentő íveknek egymástól annyira eltérőleg, tehát nem egyöntetűen lett kiállításán; részint hogy magunkat is megvédjük a tudatlanság gyanujától, mintha a hosszú utasítás daczára sem volnánk képesek egy rovatot pontosan kitölteni.

Első és legfőbb oka a szóbanforgó jelentőívek egymástól eltérő és hibás kiállításának a *rovatok technikai szerkezetében* keresendő, mely a mellékelt hosszú utasítás mellett is annyira zavart és homályos, hogy bizony nem csuda, ha kivált azok, kik rubrikák önálló szerkesztését soha sem próbálták, a legnagyobb gondolkodás után sem tudták, hogy mit tegyenek,

különösen ott, hol az „*utasítás*“-ban semmi felvilágosításra nem találtak. Pedig minden rovatos táblázatnak olyannak kell lenni, hogy az ne szoruljon magyarázatra, hanem egyik rovat a másikat világosítsa, kiegészítse s mintegy folyjon egymásból. Mihelyt egy rovatos tábla kitöltéséhez lapokra terjedő magyarázat kell és pedig külön iven, mint itt is adatott, már ott eo ipso helytelen a rovatok szerkezete.

Ha felvesszük például az egyetemes konvent által kibocsátott jelentő ívet; az „*I. Vagyon*“ rovatcsoport első szakaszában, mely az egyházi épületekről szól, egy felesleges rovatot találunk, a *jövedelem* rovatát, mert hiszen az egyházi épületeknek — templom, iskola, papilak, kántortanítói lakok — tulajdonképen nincsen jövedelmük, mely mint pénz jöhetne számításba; ha pedig az a rovat csak az ugyanott említett „*Bérházak*“ kedvéért vonatott az összes tételek után, úgy kár volt ez utóbbiakat t. i. a bérházakat a következő rovatcsoportba, a *jövedelmező ingatlanok* közé nem tenni át, mert így nagy confusionnak lett okozója. Míg ugyanis némelyek az egyházi épületek után a *jövedelem* rovatába semmit sem írtak, addig mások úgy gondolkodván, hogy ha e rovatba semmit se kellene írni, akkor nem is állana ott: tehát a templom torony s összes felszerelések után a perselypénzt, harangpénzt vélték behozhatónak a *jövedelem* rovatába, mások csak a lelkészlak tanítói és kántori lakok önkényesen s csak valószínűség szerint felvett hasznobérét írták be. Miután pedig erről az utasítás semmit sem szól, egyik vélemény ép oly jogosultnak volt tekinthető, mint a másik.

Nem jobb lett volna-e az e rovat csoportban felsorolt vagyonokat, — a bérházaknak a következő csoportba áttételével — *nem jövedelmező* vagyonoknak jelezni s így a *jövedelem* rovatot egészen elhagyni?

Az I. szám második rovatszakszában vagy csoportjában ismét a jövedelem rovata az, amely confusiot csinált, mert bár itt már jövedelmező birtokokról lévén szó, a „jövedelem“ rovata elmaradhatatlan: de a rovat-fő nem mondván meg, hogy tényleges jövedelmet ért-e vagy pedig kataszteri tiszta jövedelmet? tehát egyik ezt, a másik pedig amazt írta be s mindkettő jogosan, miután az utasítás e tekintetben sem ad felvilágosítást s miután a jövedelem összesítésénél a III. 5. alatt nemesak a kataszteri, hanem a tényleges jövedelmet is be kell írni. Itt tehát egyszerűen a rovat feje a hibás, mert nem mondja meg, hogy mit akar.

Az I. szám harmadik rovat szakszában nagy hiány az, hogy a jövedelmező ingó vagyonok közt, mikről ez a csoport emlékezik, egy szó sincs a már igen sok helyen létező s üdvösen működő kölcsöntakarék magtárakról s így egyik helyen a „hasznos jogok“ után bejegyezték, másik helyen pedig kihagyták.

Az I. sz. ezen harmadik rovat szakasza után egész természetesen következnek mint jövedelem forrás az egyházi adó, a mely végül az előző jövedelmekkel persely és harangpénzekkel stb. összegezve kihozná a *rendes évi bevétel fő összegét*, mint fedezetet.

Azonban e helyett II. alatt a teherlap áll 4 ponttal; majd III. alatt a „Jövedelem“ és „Szükséglet“ s csak a IV. alatt következik az egyházi adójövedelmek kimutatása, miáltal aztán azon kényszerűség áll elő, hogy a III. szám alá elől-ről és hátulról kell összehordani a jövedelem adatait, holott azt kellő egymásutánban együtt is megtalálhattuk volna minden baj nélkül.

Legnagyobb pedig a zürzavar az egyházi adót kimutató IV. sz. alatti rovatsopornál, hol az egyes egyháztagek egyházi adóját osztályonként s egyszersmind egyénekenként kellene felmutatni, de ami a közalapi adónak ide lett beosztása miatt teljesen lehetetlen. Ennek pedig igen egyszerű oka csakis az, hogy a közalapi adózásnál egészen más a fizetési kulcs s ennél fogva az osztályozás is, mint a rendes egyházi adókivetésnél s ugyanazon osztálybeliek a közalapi adót nem egyformán fizetik. Itt tehát annyi a hiba, az eltérés, a zavar és fonákság, hogy azon semmi igazítás nem segíthet.

Ezen rovatszerkezeti hibákon kívül azonban van még egy másik lényeges tévedés is, az t. i. hogy a III. sz. alatti jövedelemösszesítésnél a szolgálmányok értéke a 3-dik szám alatt, a földekből vett tényleges jövedelem pedig az 5 sz. alatt az utasítás szerint (a rovaton kívül hagyott kat. jövedelem mellett) magába a rovatba lévén bevezetendő, ez által a természetben teljessé

szolgálmány kétszeresen értékesítették, miután az a szolgálmány nem pénzült foly be az illetőktől, hanem az általok művelt föld terményében, mint jövedelemben értékesül. Ott, ahol az egyháztagok egyházuk érdekében pénzért munkákat vállalnak (aratást, teher szállítást stb.) ott, de csakis ott lehet a szolgálmányok értékét a jövedelmek közé pénzült bevezetni; de ahol akár az egyház, akár a lelkész vagy tanító részére földet művelnek, — pedig ez a leggyakoribb eset — ott nagy fallacia volna a földek tényleges jövedelme mellett még ezeket is bevinni a jövedelem rovatába, pedig a legtöbb helyen így történt. Az utasításnak azon idevonatkozó pontja, hogy tényleges jövedelmül a tényleges bérleti értéket kell venni, ezen a bajon nem segít, mert ha bérletbe adjuk a földet, akkor meg szolgálmány nincs. Szükségesnek és időszerűnek tartottam ezekre rámutatni.

Justus.

Viribus unitis.

— Patak és Debreczen. —

Választhattam volna más címet is. Mint: „a particularismus hiúsága, vagy a hiúság particularismusa.“ Mert körülbelül ilyenformát méltóztatott lapja 40-dik számában mondani, nagytiszteletű avagy tekintetes szerkesztő úr, a hol a sárospataki főiskola jogakadémiájáról volt téve rövid, de gondolkozóba ejtő említés.

Engem legalább gondolkozóba ejtett s azóta folyvást ösztökél, hogy mondjam ki én is nyíltan és őszintén, a mi a szívemet nyomja; s e becses lapnak a s.-pataki jogakadémiával kapcsolatban tett megjegyzéseiből hámozam ki és állítsam élére (igen, élére) az ott inkább csak érintett, de rövid időn erősen égetővé váló kérdést: *a prot. főiskolák jövődjének fentarthatásának és továbbfejlesztésének kérdését.*

Tehát nem polemizálni akarok, minthogy nincs is miért. A kérdést szeretném tisztázni, az ügynek óhajtanék használni, egy gyönyörű álmodot kívánok elbeszélni, a melyről szent hitem, hogy meg is valósul valamikor egy édes, boldog, békés jövendőben. Csak arra kérem a szerkesztő urat, ne hagyjanak ezért a cikkért bántani senkinek, mert én csak a meggyőződésemet mondom el és úgy örülnék neki, ha senki félre nem értene.*

Az a néhány sorból álló megjegyzése a szerkesztő uraknak, mely nekem ezeket a gondolatokat adta, igaz intenczióból fakadt, de kissé túlszigorú s egy dologban nem is egészen jól értesült. Túlszigorú abban, hogy tisztán hiúságból származó particularismusnak ítéle tisztán-inneni kerületünknek a pataki jogakadémiához való ragaszkodását s tévesen értesült abban, hogy ez az akadémia

* Készséggel adunk helyet cikkíró úr nézeteinek nemesak azért, mert a kérdés, a melylyel foglalkozik, igen nagy fontosságú s mindinkább előtérbe lép, a mint az országos kormány és törvényhozás a felső oktatás rendezését figyelmére méltatja s a debreczeni egyetem vagy legalább fakultások ügye ismét napirendre kerül; hanem helyet adunk t. cikkíró úr észrevételeinek azért is, mert szokása szerint figyelemreméltó dolgokat beszél. Epen azért nem leszen semmi bántódása, ha csak némely tekintetben eltérő nézeteink nyilvánítását, a mi legközelebb be fog következni, megbántásnak tekinteni nem fogja. Ezt azonban a közügyek egy kipróbált harcosáról feltenni nincs okunk.

Szerk.

„a kellő számú hallgatóság hiányát“ érezné legjobban s ez volna legerősebb argumentum minden áron való fentartása ellen.

Ha valaki vallja, én vallom azt, hogy vessünk számot a megváltozott viszonyokkal és pusztá hiúságból vagy oktalan conservativismusból ne áldozzuk fel a csontunkból való csontot (pl. a theologiai akadémiát) egy olyan oldalbordaért (a jogakadémiáért), a mely voltaképen nem is a miénk s mondhatnám csak „hit nélkül“ él velünk; s bár ez irányban szót is tettem a Sárospataki Lapok ez évi folyamában a jogakadémia dédelgetése ellen: azért még sem merném azt mondani, hogy tisztáninni kerületünkkel a hiúságból származó particularismus tartatná fel csupán pataki jogakadémiáját. Nem, nem. Ez a hiúság, ha hiúság is, az anyai szeretet hiúsága és nem a particularismusé; vagy jobban mondva: egy felelőssége teljes tudatában levő testületnek jogos és tiszteletreméltó aggodása.*

A kellő számú hallgatóság pedig nem hogy fogyatkoznék, de évről-évre szaporodik. Ugy, hogy ezen az alapon inkább a theologiai akadémia fentartása ellen lehetne támadást intézni, mert a hittanhallgatók száma csakugyan kétségbeejtően hanyatlak. De hát ez így van mindenütt. Magában Debreczenben is. S oka az iskola falain kívül keresendő. Patakon pl. míg a mult iskolai évben már csak 9 ifjú iratkozott be az I-ső évi theologiára, a joghallgatók száma megütötte az I-ső éven a 30-at, a II-od éven pedig a 21-et. Már ez a létszám maga elegendő egy jogakadémia fentartására, annyival is inkább, mert Debreczen kivéve, meg az egyetemeket, a jogakadémiák hallgatósága vagy ennyire sem megy, vagy csak igen kevéssel mulja felül a pataki létszámot.

Hanem más itt a baj. A pataki jogakadémia sorvasztja a theol. akadémiát, de még inkább a gymnasiumot. Ezekre nem áldozhatunk miatta úgy, mint kor, törvények, igények és tanítató szülék megkivánnák. S az igények nem apadnak, de évről-évre növekednek. Patakon épen úgy, mint Debreczenben s Pápán úgy, mint Budapesten. Es növekedik a tehetetlenség érzete is. Az áldozatkészség régi forrásai kiapadófélen, a mi egészen érthető, miután a polgár minden fölöslegét oda áldozza az államnak, tehát azt is, mit a kulturális cél égő oltárára feltehetett volna. Mi természetesebb, mint azzal a követeléssel fordulni az állam felé, hogy a mit így elvett tőlünk s nem engedte, hogy mi magunk adjuk oda az iskolának, adja oda ő, minthogy valakinek mégis csak adni kell, mert a nélkül nincs megélhetés. Természetes, de nem kívánatos. Nem a tanulmányi rendért, a kvalifikáció színvonalának megállapításáért, mert annak jogát az állam — már csak nemzeti érdekből is — kell, hogy mindinkább a maga számára biztosítsa: hanem a tanerők megválasztásáért. A mi speciális érdekünk az oktatás mellett a nevelés, a vallás-erkölcsei ráhatás, még a főiskolákon is. S felekezeti iskoláink fentartásának ez a létoka forogna veszedelemben, ha főiskolai tanszékeinknek csak egy részét is átengednők olyan tanerők számára, a kiket az állam fizet s a kiket ennél fogva nem a mi egyházi hatóságaink választanak legjobb belátásuk szerint.

Van-e ebből a bajból menekülés? Van, de csak egy úton. Szakítsunk a particularismussal, melyet e lapnak szerkesztősége „hagyományos szerencsétlenségünknek“ nevez, de a melyről részemről úgy vélekedem, hogy a multban épen az volt a mi erősségünk, de a jövőben az lenne halálunk.

* Mi sem gondoltunk másféle hiúságra, mint a melynek a legtisztéletreméltóbb benső okai vannak. Szerk.

Mert, szabad legyen kérdésbe tennem, mióta van Magyarországon református egyház? 1881 óta. Az előtt voltak ref. egyházmegyék és egyházkerületek, de nem volt magyarországi református egyház. Régen mindenik kerület egy külön zárkózott területet képezett, mely békés időben egymással semmi érdekközösségben nem élt s melyet egyedül csak a maga bajai érdekeltek. Ezekben a kerületekben alakultak egyes főiskolák nem magyar végvárrakul, nem is központi helyekül, hanem oly nagy birtokokon, a hol valamely hatalmas patronus védő szárnyai alatt legbátorságosabban nyugodhattak és fejlődhetek. Hogy később mégis központokká lőnek, az igen természetes következménye annak a reformatori működésnek, mely szintén e bátorságos helyekről, a hatalmas patronusok szárnyai alól és birtokairól intézte ténitéseit a körül fekvő vidékeken. Eddig tehát természetes és jogosult volt a particularismus.

1881-ben egyesültünk, megalkottuk a konventet, megteremtettük a közalapot s megtettük az első lépést ahoz, hogy mint országos egyház megnövekedjünk a világ előtt való tekintélyben és befolyásban. De ez a befolyás nem lesz tartós, ha erőben is meg nem növekedünk. Azért a mi feladataink a debreczeni zsinat óta megváltoztak s most már egy czéltudatos s nemcsak a részek, de az egységes magyar ref. egyház érdekeit és szükségseit is szem előtt tartó nagy vezérgondolatnak kell irányoznia minden cselekedetünket.

E vezérgondolatból kiindulva, a magyar református-ság összeségének egyenlő gondot és figyelmet kell fordítania az egyház egész testére s ha pl. ebből az egyetemes érdekből kifolyólag segélyére siet a steier határszélen rejtőző „Örség“-ben, vagy a Hargita tövénél tévelygő juhocsának: nyujtsa szabadítását amaz ösrégi kulturális templomoknak is, melyek egy nagy kiterjedésű ország-résznek, egy hatalmas protestáns vidéknek egyedüli világító tornyai. Patak kiválóan ezek közé tartozik (hogy Pápát ne említsem), s ha ma kialudnék e ponton a világosság, napi járó földek borulnának sötét éjszakába.

De hiszen ezt nem is akarja senki. S a mit most mondani akarok, az az erős óhajtás, a protestántizmus hivatásába vetett ama törhetetlen hitem mondatja velem, mely szeretné ezt a hitfelekezetet nagynek, hatalmasnak és virágzónek látni e magyar hazában. Önként támad azért elmémben a gondolat: vajjon azt a nagyszámú tanszéket, melyet jog, theologia és filozofia számára az öt superintendencia főiskoláiban eddig létrehozunk, nem lehetne-e e féltett órhelyek közt bölcseséggel és igazsággal úgy megosztani, hogy az egyetemes egyház erősödése és életképességének növekedése következék be általa? Vajjon észszerű dolog-e, hogy míg a Dunántúl rengeteg területén a prot. felekezeteknek nincs egyetlen jogakadémiájok, addig a Tisza vidékén, a mai vasútas világban számításba is alig vehető távolságra egymástól három jogakadémia emészti a prot. egyházak erejét: Debreczenben, Patakon és Eperjesen.*

Nem volna-e elég — hogy csak a magunk vidékéről szóljak — ezek helyett egyetlenegy? És hol másutt, mint épen Debreczenben? Debreczen orczapirulás nélkül nem is mondhatna le jogakadémiájáról, de Eperjes és Patak ezt önvád nélkül megteheti. S ha megtenné, akkor a pataki főiskolában (a szervezés alatt álló 5-ik theol. kathedrával) 16 akadémiai tanszék állana készen a prot. egyház más irányú szolgálatára, u. m. 5 theologiai, 8 jogi és 3 filozófiai.

* Számítsuk oda M.-Szigetet is.

Jó Isten! mi mindent lehetne evvel a felszabadult erővel kezdeni. Csak az egyetemes egyháznak egy kis jóakaró támogatása kellene hozzá s nyomban meg lehetne teremteni akár a prot. tanárképző-intézetet is, melynek máskülönben, hogy mikor lesz a születése napja, nincs böles, a ki meg tudná mondani. Vagy tán erre Patak nem alkalmas? Miért? Azért, mert kicsiny? Épen azért. Komoly tanulmányra a csendes helyek valók, nem a jellem- és munkakedv-ölő nagy világvárosok. Példa rá a budapesti egyetem ifjusága s bizonyosságom az egyetemi rektoroknak évről-évre felhangzó panaszai.

Vagy ha ez nem történhetné is, akkor is szervezhetne egy olyan theologiai és filozófiai fakultást, mely egyedül állana ebben az országban s a mellett megoltalmazná gymnasiumát is az állami segély kísértetétől s lenne messze kiható időig az autonom protestáns életnek olyan szeplőtelen szűz vára, melyre, mint egyik palládiumunkra, áhitattal tekintenénk.

Álom, álom, édes álom! Meg fog-e valósulni valamikor? Muszáj neki. A Krisztus azt mondta, hogy az erős hit, meg az akarat a hegyeket is megmozgatja. Ehez pedig nem kell egyéb, csak erős akarat.

No meg egy kis lemondás — a particularismusról. De ez az utóbbi már Debreczent is csak úgy kötelezi, mint Sárospatakot. Mert — méltóztassanak megengedni nagytiszteletű és tekintetes szerkesztő urak — ebben a tekintetben igen egyformák vagyunk.

Erdőbénye.

Czinke István.

A tiszántúli egyházi értekezlet alapszabályai.

A „Debreczeni Prot. Lap.” 42. számában közzé bocsátott tervezetet szánták az előkészítéssel megbízottak oly alapnak, melyen az értekezlet megalakulhat, fennállhat. Hogy az immár megalakult értekezletnek megállapított alapszabályai még eddig nincsenek, annak a tervezők csak részben okai, t. i. annyiban, hogy a sebtiben összeállított tervezet felett nem gondolkoztak annyit, hogy azt, a hiányossága ellen indított támadásokkal szemben megvédehették volna. Pedig, bár hiányos a tervezet, mindazonáltal annak alapján az értekezletnek akár évtizedekig is lehetne működnie.

Az első kérdés, mely az értekezlet megalakulásánál előtérbe nyomul, az: vajjon a belmissiói munkáságot akarja e komolyan folytatni, avagy nem. Ha igen: akkor mint alárendelt jelentőségű, merül fel az a másik kérdés, hogy egyesületesleg, avagy közgyűlésileg óhajtja-e célját elérni, alapszabályra avagy ügyrendre van-e szüksége. Működhetné az értekezlet úgy alapszabály, mint ügyrend nélkül; működhetné üdvösen, mert az a fődolog, hogy bennünket, az egyháztársadalmi életnek fellendítésére törekvő egyéneket, egyenként és összesen igaz buzgalom hasson át a reánk váró hivatásra nézve és hogy nagyoknak úgy mint kicsinyeknek egyedüli törekvésök legyen, elvezetni azokat, kik nem ismerik Krisztust, a Krisztushoz. Ehez alapszabály, ügyrend felesleges; ehez a Krisztus után vágyakozástól áthatott lélek kell csupán. Azért nem helyeseltem, ma sem helyeslem az a felett provokált vitát, vajjon egyesületesleg, avagy közgyűlésileg kíván-e működni az értekezlet, mert az ily vitatkozások azt teszik kétségessé, hogy akar-e, fog-e egyáltalán működni.

En a magam részéről az értekezletet úgy fogom fel, mint a belmissióért lelkesülő, azt gyakorló vagy gyakorolni akaró egyéneknek összejövetelét a végből, hogy némely teendőket különösen megbeszéljenek, jövő

munkásságukra irányeszmét, egymás hitéből hitet, buzgalomból buzgalmat, sikeréből ösztönt nyerjenek. A cél tehát a belmissiói munkásságnak úgy kül, mint belterjességben való gyarapítása. Hogy célunkat egy szóval fejezzük-e ki, hogy perifrazist használunk-e, avagy a kettőt együtt alkalmazzuk, az lényegtelen, mert a cél csak egy irányba terjed, t. i. megnyerni a közönyösöket, s hitetleneket a Krisztusnak.

Az eszközöknek felsorolása, szinte lehetetlen, mert nem elegendő az, hogy évenként egyszer itt — másszor ott összejövünk egy predikációt és néhány felolvasást meghallgatunk, egy kicsit vitatkozunk, — hogy hírlapot alapítunk, népiratkák kiadását támogatjuk, t. i. ha lesz rá pénzünk, csupán ezekkel a mi célunkat elérni nem fogjuk soha. Egy egyházkerületi értekezlet már közvetlenül nem munkálkodhatik annyira, mint az egyházmegyei, avagy egyházközségi, hanem inkább ezeket vezeti, irányozza s a nagyobb szabású egyháztársadalmi feladatok megvalósítása érdekében agitál és tesz. És minthogy a belmissió munkásának bele kell merülnie az egyháztársadalmi életbe, ott működni, ott indítani akciókat, ennél fogva a kerületi értekezlet céljának elérését legjobban előmozdítanak azok az értekezletek, melyek a társadalmi élettel közelebbről érintkezhetnek. Épen ezt tartom értekezletünk legfőbb mulasztásának, hogy ama cikkely érdekében, mely „az értekezlet viszonya” czímet viseli, nem tett semmit és jóformán a miatt kárhozthatnánk az előkészítő bizottságot, hogy itt oda dobott egy enunziációt minden tartalom nélkül és nem tett pozitív javaslatot az ott említett viszony alanyainak életre keltésére s a viszony tárgyáról épúgy hallgat.

Hogy elnökei, jegyzői, pénztárnoka legyen az értekezletnek, hogy hány évre választassanak ezek, az mind mellékes dolog, de elsőrangú feladat az, hogy az egyházi értekezletek áthálózják egészen a mi egyházi társadalmunkat, működjenek a szűk, a tág és a legtágabb körben, nyerjék meg eszméiknek a férfiakat s nőket, a szegényeket s gazdagokat, tudósokat s tudatlanokat egyaránt. Épen ezen körülményeknél fogva, úgy vélem, hogy a kerületi értekezlet leghatásosabb eszközei a megyei és egyházközségi értekezletek, s ezeknek kezében az eszközök: első sorban az Isten ígéje, azután az evangyéliumi szellemű iratok, evangyéliumi szellemű összejövetelek, társulatok. A kerületi értekezletek jóformán irányítják amazokat, segítik, tanácsolják s nagyobb feladatok megoldásánál segédkezet nyújtanak.

Az elmondottaknál fogva kimondhatom véleményemet, hogy az átdolgozás végett visszaútasított alapszabályok ily értelemben volnának átalakítandók, t. i. hogy az egyházmegyei és községi egyházi értekezletek minél előbb felálltassanak, a kerületivel szerves összeköttetésbe hozassanak. Addig is, míg ez megtörténhetné, ki-ki ott, a hol, — úgy, a hogy képes mozdítsa elő a célt, dolgozzék az alsóbbkörű, de intensivebben működhető egyházi értekezletek megalkotásán, ha ez sikerül, vezesse azt, avagy dolgozzék vele a fő cél, a Krisztus országának terjesztése érdekében.

Hogy a szervezkedés szükséges, — azt felesleges mondani. De nem ez az első dolog, hanem az értekezletek általános szervezése. Értekezletnek nevezzük eddig a mi munkásságunk helyét, jobb szó hiányában; de azért tudjuk, hogy mi nem értekezlet, hanem dolgozni akarunk. Értekezleteink bizonyos mértékig, önmaguktól fogva, bírnak az egyesületek jellegével s azért az alapszabályok készítését sem perhorrescálom, bár tudom, hogy célunkat egyedül alapszabályok előmozdítani nem fogják.

Mindegy az, hogy alapszabályban vagy gyűlési határozatban mondjuk meg, hogy belmissiói munkáságunk sikerét minő módon, mily társadalmi agitáció mellett reméljük elérni; azonban az szükséges, hogy az egész egyházi társadalmat át meg átható működés mikéntjére nézve a kevésbé tájékozottak értesíttessenek, a gyengéket buzdíttassanak, a restek kényszeríttessenek.

Pokoly József.

✠ TÁRCZA. ✠

A Zsidókhöz írt levél kritikai és bibliai theologiai szempontból.

(Folytatás.)

3) *Gondolatmenet.* Békességre és szentségre kell törekedni a hívőknek; ez az ő hivatások (12, 14—17). Erre kötelez minden egyes hívőt annak a meggondolása, hogy a Jézus Krisztus vére által megváltott keresztyén ember oly nagy áldásban és kegyelemben részesült, mint a minőt az ő szövetségi törvény már természeténél fogva sem nyújthatott. Mert míg a törvény szerint a theokratia inkább érzékelhető, földi jelenség: addig az evangéliumban hirdett lelki ország nem muló, látható, hanem eszményi, mennyei jellegű intézmény; s míg az ő szövetség szerint Istent már a törvény kijelentésekor mint félemletes égi királyt látjuk magunk előtt, a kihez senki sem merhet közeledni, különben halállal lakol: addig az új szövetségi ígéből Istent úgy ösmerjük meg, mint irgalommal bővölködő mennyei Atyát Krisztus által (18—24. v.). Óvakodjék hát ki-ki a hitszegéstől, az elpártolástól: mert az ilyenre rettenetes büntetés vár; sőt inkább a rendíthetetlen lelki országba való felvételünkért legyünk háládatosok Isten iránt, szolgálván neki kegyességgel és félelemmel (25—29. v.).

Szónoki emelkedettséggel és nyelvtani szempontból kifogástalan alakban igazolja az író az előző intéssel (14—17. v.) kapcsolatban, miként az evangéliomi hívőnek az új szövetséghez való viszonya hasonlíthatatlanul fenségesebb és üdvösebb, mint a minő viszonyban áll Izraél népe az ő szövetség alapján Istennel, a törvény szerint. *Ti* hívők, midőn Krisztus megváltottai és örökös-társai lettetek, *nem járultatok megtapintható, érzékileg észlelhető hegyhez, a Sinaihoz, az ő szövetség kiábrázolójához, sem meggyújtott és lánggal égő tűzhöz, meg homályhoz és sötétséghez és viharhoz, mint a mely jelenségekről az író, mint a törvény kijelentésével kapcsolatos különös látomásokról szól (18. v.).* *Ti* nem járultatok *a harsonának zengéséhez, a melyről azt mondja az Irás, hogy a harsonának hangja nagy vala (Ex. 19, 16.); sem a beszédeknek hangjához, melyeket Isten szólott a törvény kijelentése alkalmával (Ex. 20. Deut. 5.); a mely hang hallatára Izraél fiai annyira megbátortalanodtak, hogy esdve kérték, ne kellessék nekik Isten szavát hallaniok, mert meghalnak (19. v. h. ö. Deut. 5, 25.).* Az ő szövetségi törvény-kijelentés félemletes jellegét még jobban feltünteti a következő zárjeles beillesztés (20. 21. v.), a mely szerint az Ur szózata halálbüntetés terhe alatt megtiltotta a szent helyhez való közeledést avagy annak érintését, mert a parancs (τὸ διατελλόμενον) értelmében még a hegyet érintő állatot is meg kelle közeledni; s Izraél fiainak szemeit annyira elkápráztatta a látomány, melyben a magát kijelentő láthatatlan Isten megjelent, hogy még Mózes is remegett.

Ezzel az előadással negative igazolta az író, miként Izraélnek, a törvény kijelentése idején megállapított szövetségi viszonyánál, sokkal dicsőbb és üdvösebb az a kegyelmi frigy, melybe Isten Krisztus által fogadta be az ő országának polgárait. Most ugyanezt az igazságot positive is kifejti, felmutatván azt, hogy a keresztyén hívők milyen szövetségnek a tagjai? (22—24. v.). *Ti* nem járultatok azokhoz az épen most említett külső jelenségekhez; *de* járultatok a Sion hegyéhez és az élő Istennek városához, a mi megmagyarázva annyi mint *a mennyei Jeruzsálem, az a szent hely, a hol Isten lakozik, a honnan várjuk az idvességet.* Ám a látható, de csak félelmet keltő Sinai-hegytől és a földi szent várostól megváltak, a zsinagógákból kizárattak a keresztyénné lett hívők, de bőséges vigasztalást és gazdag kárpótlást találtak a Messiás által szerzett romolhatatlan üdvjavakban, a melyeket többé nem ragadozhat el tőlök semmiféle hatalom. Ez a mennyei Jeruzsálem Istennek ama hajléka, ez amaz igazi otthon, a melynek lakosai tiszták minden büntől (Ezs. 33, 24.). És a mikor a hívők az élő Istennek e városához járultak, egyszersmind *„az angyalok ezreihez“*, az Ur trónja körül szolgáló lelkekhez is közeledtek, a kiknek tisztók az, hogy ha szinte észrevétlenül is, segítségére siessenek azoknak, kik örökölni fogják az idvességet.

A további előterjesztés folyamán felmutatja a levél-író, még többféle vonatkozásban, azt a nagy áldást és kegyelmet, melyben az olvasók és általában az új szövetség hívői részesültek Krisztus által. Ez az, hogy járultak — — —

„az elsősülöttek gyűléséhez (πρωτόκοπος) és egyházához (ἐκκλησία)“, a mely kifejezéssel azokra az idvezültekre czéloz az író, a kik időre nézve korábban jutottak el az istenfűség állapotába s még a keresztyén hívők előtt lakhelyet és polgárjogot nyertek a mennyekben, mint a kik valának már a pátriárkák és a hithű ősapák mindnyájan, a kik együtt alkotják azt a vidám örömnepi sokaságot, azt a mennyei szent sereget, a kik állván a Bárány előtt, fehér ruhákba öltözve és kezeikben pálmaágakat tartva így énekelnek: „Üdv a mi-Istenünknek, a ki a trónon ül és a Báránynak!“ (Apok. 7.) — — —

„és mindeneknek bírájához Istenéhez“ ahhoz a mindenható és mindentudó szent Istenhez, a ki nem csupán a zsidóknak, de mindeneknek különbség nélkül Istene és a ki az erkölcstelen életet, valamint az evangéliomi hittől való elszakadást büntetés nélkül nem hagyja (απειθείς) — — —

„és a tökéletességre jutott igazaknak lelkeihez“, a kik alatt értendők az elhunyt keresztyén hívők, vagy általában az ő és új szövetségi kegyesek, a kik immáron Krisztusban elérték a hitnek végczélját, a tökéletes üdvöt. Ezek a tökéletességre jutott lelkek — kik míg ide alatt e földön éltek, a világ minden részében elszórtan valának — alkotják „a szenteknek egységét“, azt a lelki családot, melynek feje az Ur. — — —

„és új szövetségnek közbenjárójához **Jésushoz**“, ahhoz a tökéletes Idvezítőhöz, a ki a kegyelemnek örök szövetségét hozta alá e földre, a mely szövetség megkötésének és fenmaradásának érdekében nem volt és nincs szükség sem angyalokra, sem Mózesre, sem az úgynevezett szentekre, mert ennek egyedüli közvetítője, közbenjárója **Jézus**. Ebben a névben bírjuk mi a legteljesebb, legmegbízhatóbb kezességet arra nézve, hogy hit által elnyerjük bűneinknek bocsánatát és az örök életet. A kegyelem ez örök frigyét csupán arra való tekintetből nevezi az író „új“-nak (véa h. ö. 8, 8. 13; 9, 15.: *καινή*), mivel azt csak még nem rég óta ismerték meg. — — —

„és meghintésnek vérehez, mely jobbat beszél mint **Ábel**“. A meghintésnek vére nem más, mint Jézus ártatlan vére, melylyel meghintetnek a hívők lélekben, hogy annak üdvhatálya következtében megtisztuljanak minden bűntől. A ki ezen a véren kívül, bármi másféle tisztító eszközhöz fordul, az tudja meg, hogy ez által a Jézus vérének megszenteltségételeníti s bűnben, kárhozatban marad. Mert ez a vér jobb dologról beszél nekünk, mint az Ábel vére; emez nevezetesen az Isten bűnt büntető megtorlásáért, amaz ellenben a mennyei Atyának bűnt bocsátó irgalmasságáért kiált az égbe.

Jegyzet. 18—24. vs. ψηλαφόμενον (*ψηλαφῶν-τόι*) egyértelmű *ψηλαφῆτόν*-nal; (így Böhme, Bleek, de W., Thol., Ebr., Bisp. és az újabbkori exegeták; ellenkezőleg Lünemann, v. d. Heydt)

προστιθέναι λόγον] = valakihez szót intézni, szólani.

παρατείσθαι] vagy kettős accusativussal, vagy a kérés tárgyát kifejező infinitivussal = valakit kérlelni, esengve kérni.

τὸ διαστελλόμενον] az isteni szózatra vonatkozik (20. v.) és szenvedőleges értelemben jelenti: az Istentől rendelt parancsot.

φανταζέσθαι] *ἄπλγ.*, *τὸ φανταζόμενον* = *τὸ φαινόμενον*.

πανήγυρις] az új szövetségben *ἄπλγ.*, ez a szó jelenti a görögöknél az egész népnek ünnepélyes egybegyülekezését, a mi p. o. az olympiai játékok alkalmából történt. *ἐκκλησία* pedig a benső egységben egymással összekapcsolt élő tagoknak a társaságát jelzi. Ilyen kapocs fűzte egybe *Ἰσραὴλ* már a pusztában (Act. 7, 38).

καὶ ὑποτάσιν ἁγγέλων] együvé tartozó tétel, valamint egyseges gondolatot fejez ki ez a teljes hangzású kettős mondattag is *πανήγυρις καὶ ἐκκλησία*.

παρὰ τὸν Ἄβελ] a görögben szokásos brachylogia, e helyett *παρὰ τὸ αἷμα τοῦ Ἄβελ*.

Ha már Izraél népe, a törvény-kijelentés ellen elkövetett bűne miatt meglakolt, mennyivel inkább büntetéssel sújtja Isten azokat, a kik az ő kegyelmi szövetségétől elpártolnak, s az Ur Krisztus evangéliomát megtagadják! Ezért indokolt és időszerű ez intés: Vigyázzatok, meg ne vessétek Istent, a ki akaratát nyilván kijelentette, midőn hajdan az ő emberi tolmácsa Mózes által, a Sinai hegyen, most pedig hozzánk keresztyénekhez — többé már nem a földön, de — a mennyekből az ő szent Fia által szól. Ám ha azok — kik a földön hozzájuk beszélő Istennek a szavát megszegették s hűtlenekké, engedetlenekké lettek — el nem kerülhették a megérdemelt büntetést, mennyivel kevésbé mi, a kikkel kegyelmének teljességét közölte Jézusban! (25. v.)

A hívőket az elpártolástól való gondos óvakodásra kötelezi az a tudat is, hogy ők mozdíthatatlan ország polgáraiul hivatnak el. Ez a tudat ébreszse fel és éleszse bennök a háládatosság érzetét (26—29. v.). Ime az Urnak orczája előtt megindult a föld (*ψ* 114, 7), midőn alászállott a Sinai hegyre (Ex. 19, 18): és szintén az ő szava zendül meg most is, a jelenlegi időben, mint ígéret (*ὄν δὲ ἐπίγγελεται*), mondván: Még egyszer meg rázkódtatom nemcsak a földet, hanem az eget is, a mi azt jelenti, hogy Isten az egész természeti világot rendkívüli módon elváltoztatja (*μετάθεσις* h. ö. 27. v.), sőt eltörli; magokat az élettelen bálványokat, az önerejükben elbizakodott világ-államokat, a farizeusok képzelt mennyországát minden hatalmasságival egyetemben végleg megsemmisíti, hogy ne maradhasson meg egyéb, mint az, a mi rendíthetetlen, örök, t. i. az ő országa. Ha hát látják a hívők, miként az Urnak profétái mondása (Mt. 24) szóról-szóra beteljesedik; ha szinte Jeruzsálemnek végső pusztulása — miről Jézus szólott — szemeik előtt történik meg; ha a földi birodalmak egymás után romba dőlnek: ám ezek láttára vigasztalják lelkeiket azzal az igaz ígérettel, hogy mindezen mulandó és veszendő alkotásoknál felebbvaló — mert romolthatatlan és enyészhetetlen — az az ország, melynek kormányja az Ur Jézus kezében van. Ennek az országnak választott polgárai ők! „Annakokáért megrendíthetetlen országot nyervén, legyünk háládatosok, a mely által szolgáljunk Istennek, tetsző módon, kegyességgel és félelemmel“ (28. v.), azaz: minthogy mi keresztyének az Isten örök országának tagjai vagyunk, viseltessünk Isten iránt hálával, a mely által indítatva, egyedül az ő szolgálatára szenteljük életünket, tiszteletteljes, önzetlen buzgósággal és szent félelemmel; „mert a mi Istenünk megemészítő tűz is“ (29. v. h. ö. Deut. 4, 24), azaz ő nemcsak irgalmas, kegyelmes, de egyszersmind igazságos, ennél fogva igazságossága azt kívánja, hogy az ő felséges dicsősége ellen elkövetett bűnt a legnagyobb, azaz örökké tartó testi-lelki büntetés kövesse (Heidelb. káté 11. k.).

Általános és különösebb vonatkozású intelmek s áldáskívánás (13. r.).

Az atyafiúi szeretet kölcsönös gyakorlása, valamint ennek az erénynek a vendégbarátság s a foglyokról és szerencsétlenekről való gondoskodás tényeiben való nyilvánítása keresztyéni kötelesség (1—3. v.).

A jeruzsálemi zsenge gyülekezet tagjainak „mindenök köz vala“ (Act. 2); és a levél olvasóiról szintén dicsekedve jegyezte meg fentebb az író (6, 10; 10, 33 k.), miként az atyafiak támogatásában, főleg a foglyok és üldözöttek iránt tanusított részvétben önfeláldozóan buzgólkodtak: most hát arra inti őket, hogy ezt a szép erényt ápolják, a szeretet kötelékét lazulni ne engedjék (*μενέτω*). Például tekintsék Krisztust, a ki az atyafiúi szeretetet nem csupán az Izraél házából valók iránt éreztette, mint a hogy a zsidók szokták, hanem különbség nélkül segített mindeneken, sőt még ellenségeiért is imádkozott (1. v.).

A vendégbarátság igénybe vételére ebben az időszakban különösen utalva voltak az utazó hitsorsosok és az evangyelisták, részint azért, mert még ekkor nyilvános szállóhelyek nem léteztek, részint és főleg azért, mert a zsidók — vallási aggodalmaskodásból — nem igen látták szívesen a velök ellentétes nemzeti és vallási elvek követőit: a keresztyéneket. Ezért is többször intik az apostolok a hívőket ez erény gyakorlására. R. 12, 13; 1 Pét. 4, 9; 1 Tim. 3, 2; Tit. 1, 8. Levélírónk pedig indokolásképen rámutat arra a kitüntetésre, melyben az ő szövetség idején két kegyes férfi, Ábrahám és Lót részesült (Gen. 18. 19. r.), a mennyiben az általok szívesen látott vendégek angyalok valának, jóllehet ők ezt nem tudták. De serkentsen vendégszeretetre kit-kit főleg annak a meggondolása, a mit az Ur mond (Mt. 25, 44. 45), hogy nevezetesen ha valaki házába fogad egyet is az ő kicsinyjei közül, az Őt, az Urat magát fogadja be (2. v.).

A foglyok iránt való részvét és pártfogás szintén keresztyéni erény; bizonyítsák be ezt a hívők azzal a készséggel, mintha csak ők magok is voltak volna ilyen mostoha állapotban. Mert egy testnek a tagjai ők mindnyájan, s egyiknek a keserve a másíknak is fáj (1 Kor. 12, 26), „ha egy tag szenved, minden tagok egyetemben bánkódnak“. Emlékezzenek meg a gyötrődőkről, mint a kik önmagok is testben vannak, mint a kik nem tudhatják, mikor éri őket ugyanilyen megpróbáltatás (3. v.).

A házasság tisztességes minden tekintetben; már a józanabb gondolkozású pogányok megbecsülték ezt az áldásos intézményt, hát a keresztyének hogyan becstelennének meg azt paráznasággal és házasságtöréssel. Ez utóbbi bűnök elkövetőire különben is ítélet vár (4. v.).

A fősvénység, a nyereség rút kívánása bűn (1 Tim. 3, 3. h. ö. Mt. 6, 24 kk.). A gondolkozásmód (ὁ τρόπος), a magaviselet, a jellem, ment legyen e bűntől. Elégedjünk meg azzal, a mink van, hiszen Isten mondotta, hogy nem hagyja és nem mellőzi el övéit (Józs. 1, 5. h. ö. Deut. 31, 6). Ez ígéretre való tekintettel (ὡστε) bátorsággal szólunk ekképen: Az Ur az én segítségem, nem félek; bárki is mit árthat énnékem? (5. 6. v.) ψ 118, 6.

ἐπιλανθάνεσθε és ἔλαθον paronomasia, a mit már Kálvin észrevett.

ἔλαθον ξενίσαντες] jó görög kifejezés; az új szövetségben és LXX-ben másutt nem fordul elő. Az értelem ez: Ábrahám és Lót nem tudták, hogy a kiket szívesen láttak, azok angyalok valának.

ἐν πᾶσι] a 4. versben lehet masculinum is (Erasm., Luth., Kálvin, Béza, de W., s többen), mi azonban neutrum gyanánt tekintjük (így Oecum., Calmet, általában a kath. exegeták és Bleek is).

„Előljáróitokról emlékezettek meg“. A lelki vezéréket Pál apostol általában vigyázóknak, őrállóknak, pásztoroknak, Krisztus szolgálóinak nevezi; levélírónk pedig ezzel a nagyjelentőségű elnevezéssel ruházza fel őket: előljárók, — ἡγούμενοι — a kiknek egyedüli útmutatójuk az Isten beszéde. Ez a beszéd az a kifogyhatatlan kútforrás, melynek teljességéből az előljárók minden szűkölködőnek

enyhületet, a csüggedezőnek reményt, az elfáradottnak erőt, a bűnösnek bizodalmat, a sebhedt szívűeknek gyógyulást, a kesergőknek vigasztalást, az üldözötteknek békességet nyújtanak s a melynek ígérete alapján a kárhozottól remegő lelkeknek megtérést és kegyelmet, az igaz hívőknek életet s mindeneknek irgalmat és szeretetet hirdetnek. Ezek pályafutásának kimenetelét fontolják meg a hívők, mert azoknak a magán, családi, társadalmi és egyházi élet terén hivatásszerűleg folytatott feddhetetlen, kifogástalan magokviselete buzdító példa gyanánt tündököl a rájuk bizottak előtt. És ékesítsék magokat azzal, hogy kövessék az ő hitöket, azt az odaadó bizodalmat Jézus iránt, mely még a vértanúság iszonyatosságai láttára is állhatatosan kitart mind a diadalomig (7. v. H. ö. „Az anyaszentegyház előljáróinak hivatása“ lelkész-avatási egyházi beszéd, a Prot. Pap 1886. évi 6. számában és külön is kiadva. Kecskemét, 1886).

TANÜGY.

Látogatás a debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskolában.

November elsőjén, délelőtt kilencz órakor a debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskola imatermében jelentem meg Kiss Albert barátom vezetése mellett, a Könyves Tóth Kálmán, Garzó Gyula és Csanak József társaságában,

Mikor bementünk, a növendékek már zsufolásig megtöltötték a tágas terem háromnegyed részét, sűrű tömegben állván szoroson egymás mellett. Az üres téren Kalocsa Róza ült az intézet tanárnőivel és tanáraival együtt. Az emelvényen az intézet ifju vallásánára foglalta el helyét. A reformáció emlékűnepe tartatott meg az itt lefolyt lélekemelő istenitiszteleten. A szépszavu harmónium kísérete mellett elénekeltük állva a 37-ik dicséret első s aztán ülve a második versét is. Éneklés után imádkozott, majd predikált az intézet vallásánára. Az ima is alkalmoszerű volt, a predikáció is. Reám mind a kettőnek megvolt kedvező hatása; de azon könyveket, melyek arczomon az istenitisztelet végeztével aláhullottak szemeimből, nem ez a hatás csalta volt ki. Azt az imát és azt a prédikációt másutt csak gyönyörködve hallgattam volna végig, de el nem érzékenyített volna egyik sem. Azok a könyvek, amelyek az én szemeimből aláhullottak, nem az ünnepélyen résztvevő embernek, hanem egy leánygyermekkel gazdagon megáldott, falun lakó szegény családapának, tehát a legmélyebb, a legtisztább, de egyszersmind a legkeserűbb érzésnek is a könyvei voltak. Valóban alig is lehet keserűbb érzést csak gondolni is, mint amit az a fájdalom tudata szorít ki a szívből, hogy a szegény falusi ev. ref. lelkészek és tanítók leánygyermekai még ma sem részesülhetnek általában a felsőbb iskolai nevelés-tanítás boldogító áldásaiban. Pedig ezeket a szegényeket gazdaggokká misem tehetné biztosabban, mint leánygyermeküknek a felsőbb iskolai nevelés-tanítás áldásaiban való részesülése.

A falusi szegény lelkészek és tanítók gyermekei, alig valami kivétellel lelkésznék, tanítónék lesznek. . . s ki tagadná, hogy a józan népnevelés-tanítás nagy munkájának sikeres folytatásában a lelkészek és tanítók feleségei lehetnek, kellő képzettség mellett, feleségítők? Ha tehát csak annyiban határozódnék is a felsőbb leányiskolák működésének áldásteljes boldogító hatása, hogy

a szegénysorsu ev. ref. lelkészek és tanítók leánygyermekkei részesülnének abban: már csak ennyiért, már csak ezért is igen nagy tiszteletre, elismerésre és hála méltók mind azok, akik törekvésük nemes céljául azt tűzik ki, hogy az ő működési körükben felsőbb leányiskola állítsák fel. De a felsőbb leányiskolák működésének áldásteljes boldogító hatása nem ilyen szűk körre terjed csak. Kihat az az egyháztársadalmi élet mezején minden térre, az egyháztársadalmi élet mezejének minden egyes pontjára. Ma már mindenki tudja, önkéntelenül érezi, hogy az egyháztársadalmi élet mezején fáradozó férfiak munkájának jó sikerét csak nők biztosíthatják.

Ez a tudat vezérelte bizonyára a Debreczenben október 31-ikén tartott egyházi értekezlet vezérférfiit is akkor, mikor azon indítványt állították elő, hogy a választmány tagjai egyharmadrészben nők legyenek. Igenis, mert nagyszerűek, bámulatra, hódoló tiszteletre ragadók azon művek, azon alkotások, melyeket férfi ész, férfi erő és férfi akarat állít elő, akár a tudomány akár a művészet, akár a kormányzás mezején nézzük, vizsgáljuk azokat. Ámde azon művek, azon alkotások, amelyek férfi ész, férfi erő és férfi akarat állít elő, soha és sehol sem gyakorolnak olyan jótékony hatást az egyháztársadalmi élet nemesítésére, mint a melyet a szívnek, a szeretetnek művei gyakorolnak arra.

És a szív, a szeretet műveinek létrehozásában avagy mutathatnának-e fel a férfiak nők nélkül kellő eredményt? És mutathatnának-e fel kellő eredményt olyan nők nélkül, a kik a szellemi élet, a műveltség kellő magaslatán nem állanak? Ezért t. i. azért, mert a nőket a szellemi élet, a műveltség kellő magaslatára a felsőbb leányiskolák emelik, hirdetem én, hogy az egyetemes egyház, sőt az egész nemzet elismerésére, hálijára méltók mindazok, a kik felsőbb leányiskolák létrehozásában, felállításában fáradoznak, tevékeny részt vesznek.

Úgy tudom, hogy azok között, a kik a debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskola felállításában, létrehozásában fáradoztak, tevékeny részt vettek, az elismerést és hálat legnagyobb mértékben Kiss Albert érdemi meg. Áldja meg őt az áldások osztogatója mind a két kezével! Segélje őt azon törekvésében, mely arra irányul, hogy a felsőbb leányiskola nagy telkén mihamarabb tanítónképezde is állítsák fel.

Áldja meg az ő nemes törekvéseinek legbuzgóbb segítő társát, az áldozathozatalokban bőkezű Csanak Józsefet is. Áldja meg mindazokat, a kik csak egyet is léptek és bármit is tettek ennek a felsőbb leányiskolának létrehozásáért!

Istenítisztelet után megmutogatta nekem Kiss Albert barátom az intézet minden helyiségét és egész nagy udvarát. A megmutogatás több időt vett igénybe ötnegyed óránál. Ezen idő alatt a növendékek egy tanórása folyt le. Ezt az egy órát használtuk fel a tantermekben való megjelenésre. Meg is jelentünk kivétel nélkül minden tanteremben. Utoljára a Kalocsa Róza tantermében voltunk s minthogy ott ért bennünket a szünóra vége, ő lekisért bennünket az intézet kerté alakított udvarára. Itt viritott az az utolsó róza, a melyet emlékül Kalocsa R. igazgató ajándékából magammal hoztam el.

Kedves lelkésztársaim! kik nagy számmal vettetek részt október 31-ikén a tiszántúli ev. ref. egyházkerület alakuló egyházi értekezletén: higgyétek el, hogy a magasztosan és ragyszerűen lefolyó szép ünnepély emlékének értékét semmivel sem emelhetétek vala még magasabbra, nem tehetétek vala annak emlékét kedve-

sebbé, mint azzal, ha meglátogattatok volt a debreczeni ev. ref. felsőbb leányiskolát.

Én november 1-ig felsőbb leányiskolát soha és sehol sem láttam. Állítom, hogy ha november 1-jén sem és egyáltalán sohasem is láttam volna: a nélkül haltam volna meg, hogy alkalmam lett volna megismerni, színről színre látni az egyháztársadalmi élet igazán nemes és boldogító irányban vezetésének legbiztosabb eszközét. Menjetek azért ti is, mihelyt tehetitek és lássatok.

Ajánlom annakokáért becses figyelmébe mindazon férfiaknak és nőknek, a kik a tiszántúli ev. ref. egyházi értekezletnek tagjai lesznek, miszerint törekvésük egyik legfőbb céljául a már egyházkerületünkben fenn álló ev. ref. felsőbb leányiskolának hathatós pártfogását, sőt új ev. ref. felsőbb leányiskolák felállítását is tűzzék ki.

Ez lesz a valódi és legnemesebb cél!

Vajha úgy lenne!

Ágya, 1894. nov. 5.

Nagy Sándor,
ev. ref. lelkész.

K Ö Z É L E T Ü N K .

Tervezet a szegények és árvák segélyezésének és gondozásának módjáról.

Minden egyházközség presbytériuma záros határidő alatt válaszolja meg a szegények és árvák gondnokát, vagyis fődiakonust.

A lelkész és fődiakonus az egyházukban levő szegények és árvák ügyének felkarolásáról a zsinati törvények 99-ik §-a értelmében, ezen alapszabályok utasítása szerint intézkednek.

A lelkész és fődiakonus közmegegyezéssel igyekeznek megnyerni gyülekezetöknek azon tevékeny és hitbuzgó férfi és nő tagjait, kik a szegények és árvák ügyében fáradozni készek. Az így megnyerendő diakonusok és diakonissák száma az ezereken alóli népességű gyülekezetekben legalább 2 férfi és 2 nő; az ezereken felüli népességű gyülekezetekben minden ezer lélekre legalább 2—2 diakonus és diakonissa essék. Nagyobb egyházközségben működési terök városrész szerint kijelölendő.

A zsinati törvény 99 §-a szerint a lelkész és fődiakonus főként a szegény és árvaügy központi felügyeletére, kezelésére és igazgatására lévén hivatva, ezeket a diakonusok és diakonissák a kerületökben előforduló szegény- és árvaügyi mozzanatokról pontosan értesítik; a betegeket a szükséghez képest szóval és alamizsnával vigasztalják, az elesetteket felemelni segítik, az éhezőknek és mezíteleneknek a fődiakonus útján segélyt nyújtani törekednek, az elhagyott kiskorú árvákról iskoláztatás és ruházás végett jelenlést tesznek; s kiváló gondjukat képezendi, hogy a tehetősebb hitsorsosokat a létező nyomor enyhítésére hivatalukból folyólag is megkeresik s általában a szegény ügynek az emberek élő jó akaratát megnyerni igyekeznek.

A fődiakonus figyelemmel kíséri, hogy a községi szegény alpból kik és mily mérvű segélyben részesülnek, hogy így a községi és egyházi segélyezés összhangban legyen.

Minden egyház presbytériumának nemes feladatát képezze az a törekvés, hogy az elesett szegények és árvák menedék-helyül szeretettel az építették; szegény-árvaalapot létesítsék.

A szegény és árvaügy jövedelem forrásait képezi a) a presbyterium által e célra évenként megszavazott összeg; b) egyesek önkéntes adományozása és hagyományozása; c) templomi adakozás a presbyterium által meghatározandó vasárnapokon.

A diakonátus minden hónap első vasárnapján gyűlést tart, melyen ügyeit tárgyalja; egymást a minél sikeresebb működésre buzdítják, s e végett a biblia megfelelő helyeiből is felolvasnak és az Úr segítségét imádságban kéri.

A diakonusok munkálkodását a lelkész és fődiakonus ellenőrzi intézkedéseik, látogatásaik, szóval személyes tapasztalataik által.

A fődiakonus a szegényeket és árvákat, valamint azoknak helyzetét nyilván tartja; úgy a bevételekről, mint a kiadásokról pontos jegyzéket vezet s számadását felülvizsgálás és helybenhagyás végett év végén a presbyteriumnak benyújtja.

A szegény és árvaügyre vonatkozó zsinati törvények és egyházmegyei szabályzat végrehajtása feletti őrködés az egyházlátogató küldöttség hatáskörébe utalatik.

Révész Mihály.

Az erdélyiek az orsz. ev. ref. lelkészi özvegy-árva gyámintézetéről.

Előttünk fekszik az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató-tanácsának a gyámintézeti alapszabálytervezetre vonatkozó nyomtatásban közzétett „Véleménye”, a mely a legközelebbi konventi ülésre terjesztett fel. A vélemény a tervezetet örömmel üdvözli, az abban lefektetett elveket helyeseknek ismeri el úgy az özvegyárva, mint a lelkészi nyugintézetre nézve. Az utóbbi szükségessége ellen felhozott okokat alaptalanoknak tekinti, mert a káplánságnak nem a szolgálatképtelen papok helyettesítése a feladata, hanem a tapasztalat s a lelkész által való vezetés, beavattatás, a mit épen az ilyen szolgálatképtelen lelkészek nem nyújthatnak. „Bámulatos, mondja a vélemény, hogy a nyugdíj-intézmény oly széleskörű kiterjedését felmutató jelen korszakban annak szükségessége és célszerűsége felett vitatkozni is lehet; hisz ha a jog és méltányosság azon elvitáztatlan követelményétől, mely szerint a szorgalmas munkálkodásban eltöltött hosszú élet végnapjaiban, munkaképtelenségünk esetén is föntartást várhatunk attól, kinek javáért életünket áldoztuk, el is tekintünk: a mindennapi élet sajnós tapasztalatai hangosan követelik, hogy a szolgálatképtelenné vált s e miatt az illető egyházaknak néha egy egész új nemzedék által is alig helyrehozható romlást okozó lelképásztorai nyugdíjaztassanak.” Egyébiránt eddig is vannak nyugdíjazott lelkészek, a kik a lelkészi javadalom felét élvezik, a mi nekik is kevés, az egyházat pedig megrontja, mert félfizetésre lelkész alig található. De szükségesnek látja a vélemény a lelkészi nyugdíjintézetet azért is, mert a törvény 192. és 302. §-ai szerint szolgálati érdekből vagy fegyelmi büntetésként való nyugdíjazások terhét az egyházközség nem viselheti. — Pártolja a vélemény a sok oldalról megtámadott osztályozást is, a mely szerint a 700 frton alul és felül lévő papi fizetés alapján különböző összegű tagdíjjal terhelt lelkészi családok részére különböző összegű segélyek helyzetnek kilátásba, nem adván helyet azon ellenérveknek, hogy t. i. ily segélyezés ellentétben állana a lelkészek egyenlő képesítésével és jellegével, valamint ugyanazon társadalmi igényekkel, s hogy a jövedelmező lelkészi állások elnyerése nem csupán az érdem, hanem a szerencse

dolga. Mert szép dolog ugyan a krisztusi szeretet s egyenlőség, de ha ezt egyházi viszonyaink berendezésében minden vonalon létesíteni nem tudtuk, — ne akarjuk a gyámintézetet, mint pénzvállalatot, tisztán erkölcsi elvek alapján szervezni. Ily követelés jogtalanság volna s így méltányos sem lehet. Mert ha a nagyobb javadalommal bíró lelkész nagyobb összegek befizetésére kényszerítetik, jogosan várhatja meg özvegye és árvái részére a nagyobb összegű gyámolítást, mert csak fictio az, hogy ezek könnyebben hordozhatják a nagyobb összegű tagdíjakat; minthogy a jobban dotált papi állomásokhoz rendszerint oly társadalmi követelések vannak fűzve, melyeknek kielégítése után bizony-bizony nem sokkal több marad önfentartásukra, mint a bár kevesebb javadalmazású, de kisebb társadalmi igényekkel szemben álló kartársaknak. De különben is lelkészeink, törvényeink szerint sem bírnak egyenlő képesítettséggel, jelleggel s társadalmi igényekkel; mert hiszen törvények állapítják meg a lelkészi állomások különböző osztályait s honorálják a jobb képesítettséget azzal, hogy a jobban dotált állomásokra való pályázhatást csak ezeknek engedik meg. Hol van tehát itt az egyenlő jelleg és képesítettségek elismerése? Bizonyára sehol, sőt nagyobb mértékben van elismerve a különböző képesítettségek előnye, mint bárhol egyebütt az egyszakon működő hivatalnokoknál. Nem áll tehát az sem, legalább általában nem, hogy a vak szerencse segítségével jutunk a jobb lelkészi állomásokhoz, hanem igenis szorgalom és kitartó munkálkodás által, melynek gyümölcsét aztán jogosan és méltányosan élvezhetjük. Igény-egyenlőségről pedig épen nem szólhatunk, mondja a vélemény, mert kis és nagy fizetés, városi és falusi élet nagy igénykülönbségeket hoznak létre, s ekként bizonyos, hogy a 350 forinttal javadalmazott falusi lelkész özvegyének nem lesz annyira „koldus fillér” az évi 100, 200 vagy 300 frt özvegyi segély, mint a budapesti vagy debreczeni pap özvegyének az egyenlő mértékű segélyezés elve mellett nyújtható ugyanoly összegű gyámpénz. Helyesli továbbá a vélemény a tervezet azon intézkedését is, mely szerint 10 évi lelkészi szolgálaton alól az özvegyeknek csak végkielégítés biztosítatik, mert nincs alap kedvezőbb intézkedésre, hacsak a Vass Mihály-féle számításokat nem fogadjuk el, a melyek a vélemény szerint légből kapott statisztikai adatokra vannak fektetve.

A gyámintézeti tagsági díjakat (2½%), tekintettel a biztosított előnyökre s a lelkészi nyugintézet létesítésének előmozdítására, túl magasaknak nem tartja.

Az egyházmegyei gyámintézetek vagyonának érintetlenül hagyását helyesli, de annak ellene mond, hogy a gyámintézeti vagyon valamelyik pénzügyintézetre bizassék; mert minden fillerre szükségünk van, tehát nem engedhetjük át a jövedelem legcsekélyebb részét sem a pénzügyintézet részére, hanem kebelbeli kezelés (pl. a debreczeni gazdasági bizottság, — talán főisk. gazd. tanács? vagy az egyházkerület választottaiból alakult közalapi bizottság ellenőrzése alatt szervezendő központi pénztári hivatal) által azt egészben kell a kifizűtött célokra biztosítanunk.

Végül a vélemény az egyházmegyei gyámintézetek további fennállhatását korlátozó intézkedéseket mellőzhetőnek tartja, hogy biztosítsa minden lelkészünk annyi oldalról családja jövőjét, a hányfelé a terheket hordozni bírja s ám álljanak fenn jövőre is az egyházmegyei gyámintézetek a maguk eredeti szervezetükben, szerényebb vagyoni tehetségükhöz mérten pótolgatva az egyetemes intézet segélyét s kielégítve a helyi érdekek által kívánt szükségleteket. A vélemény, kétségtelül sok figyelemre méltó dolgot tartalmaz.

IRODALOM.

a) Egyházi irodalom.

Dicsőfi József. debreczeni ev. ref. lelképásztor, a tiszántúli egyházkerület egyházi értekezletének alkalmából október 31. napján a nagytemplomban tartott beszédét — több oldalról hozzá intézett egyenes felkérésre — nyomtatásban közrebocsátja s azt a jövő hét végén már minden érdeklődő megszerezheti s olvashatja. Örömmel jelezzük e korszerű, remek szónoki mű megjelenését s csak azt ajánljuk a lelkészársaknak és buzgó világi hitrokonainknak, szerezzék meg és olvassák el ezt a beszédet. Feltétlenül megérdemli.

Felhívás Munkácsy Sándor beszédei I. kötetének megrendelésére. Munkácsy Sándor, paksi volt lelkész és esperes hátrahagyott egyházi beszédeit szándékozik közrebocsátani **Bocsor Lajos**, tengődi lelkész, ismert egyházi író. A kötet újévtől január végéig való beszédeket tartalmaz, s ha megfelelő pártolásban részeseül a többi is követni fogja. Megrendelési ár postadíj nélkül 1 ft 50 kr, postadíjjal 1 ft 60 kr, mely egyenesen Bocsor Lajoshoz Tengődre (Tolna m.) küldendő. A megrendelés levelező-lapon is történhetik. Munkácsy neve egyházi irodalmunkban ismeretlen, de műveiről tekintélyes egyházi szónokaink a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak, kiadjának neve pedig garancia arra nézve, hogy posthumus művei lelkiismeretes gondjával rendeztetnek sajtó alá bocsátjuk reá az érdeklődők figyelmét.

Magyar bibliafordítások. Szerkesztő és kiadja **Garzó Gyula** 1891 július — augusztus. Tartalma: A királyokról írt második könyv magyarázata Seiler után **Tombi Lajos**, gyulai ev. ref. lelkész által. Szerző az egész könyvet összesen 16 részre bontta, melyek közül a legkiterjedőleg magyarázza. Magyarázatai nyomon járók, világosak és a mi fő, meggyőző erejűek. Legjobbakknak tartjuk a második (Ilyés egberagadtatása) és a tizenhatodik (Jeruzsálem lerombolása) magyarázatokat, ellenben a kilencededik (Izrael és Juda királyainak története) mert nagyon vázlatos, úgy tetszik, hogy a többiekhez képest kissé száraz. Nagy előszeretettel alkalmazza szerző az énekes könyvekből vett idézeteket, e tekintetben néhol túlzásba is megy, mint a 222—223 és a 239 lapokon, hol két hosszú versszakot is fölvesz egyfolytában. A hézagpótló vállalatot ez alkalomból ismét melegen ajánljuk lelkeszeink nyelvébe!

Értesítés. „Vegyes egyházi beszédek“ ez. művem szíves megrendelőit tisztelettel értesítem, hogy a mű nyomtatás alatt van s november hó végén kerül ki a sajtó alól. Kérem azért ama t. megrendelőket, kik az utánvételi költséget netalán megtakarítani kívánják, szíveskedjenek az 1 ft 20 krnyi előfizetési pénzt e hó végéig hozzám juttatni, a mikor is a mű bérmentve fog nekik megküldetni. Együttal bátor vagyok tisztelt lelkészársaimnak becses figyelmökbe ajánlani, hogy prédikációimnak ezelőtt 6 évvel „Egyházi beszédek“ cz. alatt megjelent első kötete ugyancsak 1 ft 20 krért folyvást kapható s nálam is megrendelhető. Kartársi szíves tisztelettel, Sárkeresztúron, 1894. november 8. Lévay Lajos, ref. lelkész.

A „**Hajnal**“ belmissiói folyóirat 8. száma Szabó Aladár dr. szerkesztésében a következő tartalommal jelent meg: 1. A Lorántffy Zsuzsánna-egylet. Szabó Aladár. — 2. Keresztény nők az egyház szolgálatában. Görömbei Péter. — 3. Parlag földek. Raffay József. — 4. Az Isten

Fia. Dicsőfi József. — 5. Tárca. A gyermek Jézus eltűnése. Vargha Gyula. — 6. Missiói mozgalmak. — 7. Irodalom.

b) Nemzeti irodalom.

Tompa Mihály összes költeményei. Rendezték barátai: Arany János, Gyulai Pál, Lévay József és Szász Károly. Új, képes díszkiadás. Budapest, Méhner Vilmos. 13—18. füzet. Említettük már e kiadás első füzetének ismertetése alkalmával (Lásd ez évf. 26. sz. jun. 30.), hogy Méhner, Tompa új, díszes kiadásával nagy szolgálatot tesz irodalmunknak, midőn bizonyára nem csekély áldozatokkal illusztrálja nemzeti irodalmunk híres triászának egyikét s alkalmat nyújt ez által is a közönségnek, hogy az újabb, czél és irány nélkül nyavajgó poezissal szemben műérzékét és jó ízlését megőrizze. Az első füzetek, néhány kisebb hibát nem tekintve, igyekeztek is a feladatnak derekasan megfelelni; az illusztráló munkáján látszott, hogy kedvvel foglalkozik a dologgal, törekszik belemélyedni a költeményekbe s megtalálván azokban azt, ami rajzra alkalmas, megrajzolta azt több-kevesebb sikerrel, de látható melegséggel. A mostan megjelent (13—18.) füzeteken mintha nem volna már meg ez a tárgyszeretet és lelkiismeretes törekvés; mintha a kiadó csakis az üzleti szempontot tartaná irányadónak s az illusztráló (Széchy) belefáradt volna már munkájába. Némely illusztráció (p. o. A pipás kántor, 393. l.) ellentétben van a szöveggel, nagy rész pedig elcsúszott munkának az eredményeként tűnik fel, némelyiken meg az látszik, mintha nem is ehez a szöveghez készült volna, hanem csak úgy van oda komponálva. A legrosszabb nagyban elmaradnak úreszek: nincs benne mozgas, nincs magánlat s legkevesebb a költő hangulata. Az alakok szintén el vannak hanyagolva, nem jellemzők, hiányzik belőlök az az erős egyenlenség (individualitás), amit a költemény alakjainak mindig felalátunk. Sokszor azt tapasztaljuk, hogy az illusztráció azaz a sínes tisztában, menyire terjed a rajzoló művészet határa, s az esemény mozzanatai közül éppen a legalkalmatlabbat választja illusztrációja tárgyainak, nem hagyva meg a képzeletnek azt a tevékenységet, mely nélkül élvezet sínes. Így a keresztúton (477. l.) és az Özevgy és fiai (407. l.) című költemények illusztrálásánál a költői esemény utolsó, befejező mozzanatát illusztrálja, s ez által a szemlélőnek, a ki talán jobban, de mindenestre másképen képzelte volna magának az eredményt, egy-egy eseten, izléstelen képpel képzeletét megkötö. Legjobban megállják még helyüket a 417 (Széchy Mária), 438 (mulató huszárok), 448 (Vas Benedek az unokájával), 487 (Három a daru), 553 (A vándorláp), 561 és 564 (Tíz forrás) lapokon levő illusztrációk. A nyomás elég szép, bár a versszakok beosztása, takarékosági vagy nem tudom, mi okból, sok helyen izléstelen. Kívánatos, hogy a hátra levő füzetekben az illusztrációra nagyobb gond fordítottassék, s hogy a könyv a karácsonyi könyvpiaçzra már karpható legyen. G. I.

Az **Athenaeum Képes Irodalomtörténetéből** melyet Beöthy Zsolt szerkeszt, pontosan megjelent a 26. füzet, melynek tartalma a következő: Gróf Széchenyi István, mint író Zichy Antaltól. Kisfaludy Károly Kardos Alberttől. Katona József, Rákosi Jenőtől. A füzet műmellékletei: Kisfaludy Károly vihart ábrázoló eredeti festménye színes hasonmásban és „Koldustársaság“ című rajza. Az egész mű körülbelül 30 füzetben jelenik meg. Megrendelhető az Athenaeum könyvkiadóhivatalában, Budapest, Ferencziek-tere 3.

c) Tanügyi irodalom.

Helyesírási fali tábla. Irta Zombory Dániel nagy-kőrösi tanító. E táblázat célja a magyar helyesírás elsajátítása, melyet még felnőtteink is nagy százalékban nélkülöznek. Rövid, hosszú magánhangzókat, lágy és kemény (kettőzött) mássalhangzó betűket különböztet, ennek alapján a tőszókat is így osztályozza. A kemény (kettőzött) mássalhangzóval bíró tőszóknál a *gg* alatt levőkre megjegyzem, hogy némelyik innen kiesik mint aggat, mely nem agg gyöktől ered, hanem ennek a rövidítése: akasztgat; úgyszinté nem faggat, hanem fakgat, nyakgat, szakgat. Lakk nem magyar gyökszó. *Béllés* bél gyökszótól és képzővel ered mint: néz-és, félt-és tehát nem kettőzött *ll*. *Csillapít*-ra nyelvérvékem mondja hogy csak egyes *l* betűvel kell írni. *Kékellik* kék gyökszóból *lik* képzővel áll elő: kékiük, ha *e* segédhangzót teszünk is a képző elé, mégsem jogosult a két *ll*. *p*. sötétlik, piroslik, fénylik. *Possad*, *pos* gyöktől *had* képzővel (*poshad*, *kórhad*) itt se jogosult a két *ss*. Ilyen magyar gyökszót: *poggy* nem ismerünk, az *ász* képző sem illik hozzá, *poggyász* a táblázatból bátran kimaradhat. Ezen kifogásolt szók kihagyásával a helyesírási fali tábla életrevalónak mondható. —y —n.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Személyi hírek.** *Kiss Áron püspök úr*, egyházkerületünk főtiszteletű elöljárója, Istennek kegyelméből, e hó 20. napján, életének 80. évébe lép. Küzdelemes, de áldásos múlt van mögötte: közbeesülés, ragaszkodás, hitves halála, a családban a nagy oltár felállítás, megújulás várja. Iste egyházunk, tanítványunk egyaránt. — Öszinte szívvel üdvözljük annakokáért mi is és annyi sokakkal egyetemben kívánjuk: Az Úr legyen ezután is mindenma őriző pásztora s a tökéletes kegyelem vezérleje lepteit: isten cselessen. — *Kiss Áron* püspök úr honlatogató körútján ma délután városunkba érkezik, hol a lakosság méltóan fogadja. Holnap a kollegium udvarán beszédet tart s megtekinti az oratoriumot, könyvtárt és muzeumokat. Szívvel üdvözljük körünkben!

— **Segédlelkészeink és segédlelkészeket igénylő egyházaink érdekében.** Főtiszteletű *Kiss Áron püspök úr* e héten körlevelet intézett egyházkerülete espereseihez, melyet épen most, mikor káplán-hiányban kezd egyházkerületünk szenvedni, jónak és szükségesnek tartunk e lap hasábjain is közölni. A körlevél szövege következő: „Azon tapasztalatból kifolyólag, hogy segédlelkészek alkalmazása céljából egyházak és lelkészek gyakran fordulnak hivatalomhoz: de, mivel egyházkerületünkben a segédlelkészek nyilvántartása még eddig életbe léptetve nincsen, eredménytelenül: ezennel felhívom Nagytiszteletűségedet, hogy az egyházmegyéje területén szolgáló segédlelkészeket lakhelyük és évdijuk tudatásával összeírni és az összeírást hozzám 16 nap alatt beküldeni szíveskedjék. Egyszersmind felkérem, hogy a hivatalhelyöket változtatni kívánó vagy alkalmazás nélküli segédlelkészekről hozzám koronként jelentést tenni szíveskedjék.“

— **Köszönet nyilvánítás.** Debreczen város nagy-érdemű közönségének azon páratlan jószívűségéért, a melyvel főiskolai tápintezetünkre segélyt gyűjtő ifjainkat fogadta s nagy becsű bőkezű adományaival sok szegényorsu tanítványainknak megélhetését s pályájukon való előbb menetelüket lehetővé tette, mély és hálás köszönetét nyilvánítja a főiskola nevében Debreczen, 1894. nov. 17. dr. Öreg János, akadémiai igazgató.

— **A dénamelléki ref. egyházkerület őszi közgyűlése** okt. 27-ik és következő napjain tartotta meg *Szász Károly* és *Tisza Lajos* gróf elnöksége alatt. *Tisza* elnök kegyeletes hangon emlékezett meg a ref. egyház kidőlt oszlopáról, néhai báró *Vay Miklósról*; a közgyűlés pedig jegyzőkönyvében örököltette meg az elhunyt nagy férfiú érdemeit. — Új korszak bekövetkezését várja az egyházpolitikai javaslatok törvényerőre emelkedésétől, a mely valamint más államokban, úgy nálunk is a váilásos élet erősödését, nem pedig gyengülését fogja okozni, csak egyetértés, munkásság és áldozatkészség legyen az egyház rajainál. *Szász Károly* püspök jelentése következtet ezután, a ki az egyházpolitikát is szóba hozván, azon meggyőződését fejezi ki, hogy a kérdéses törvények életbeléptetése az egyház és a hívek között lévő köteléket szükségképen lazítani fogja; de Isten akaratából törtérik, hogy az egyház újabb megpróbáltatásoknak legyen kitéve s ezeket is diadalmasan ki fogja állani. Különben alkotmányos törvényeinket, a melyek a hazára nézve üdvösek, mindig tiszteltelen fogja tartani, még saját kárára is. Hiszi, hogy a ref. egyház meg fogja találni a módokat arra, hogy magát az új helyzetben megerősítse, s hirdetni fogja az ígét meg nagyobb erővel és lelkesedéssel, mint eddig. A püspök utólagos meggyőződését s az őt körül foglalkoztató tényét, hogy nagybecsű egyházlátogatási naplóját s beszédeit öt kötetes kéziratban s az egyházaknak az illető lelkészek által készített leírását az egyházkerületi ieveltárnak ajánlotta fel. Egyúttal a nagyérdemű püspököt püspöki munkájában azelőtt látott határozott alkalmából melegen üdvözlötték. A közgyűlés tárgyai közül, egyebeket mellőzve, megemlítjük, hogy egy segédlelkész a *theologiai magántanári vizsga* megtételéért folyamodván, a vizsgáló bizottság megalakított, melybe az elnöksége és a theologiai tanári karon kívül *Szilády Áron*, *Ádám Kálmán* és dr. *Vécsey Tamás* választottak be. — A budapesti ref. theologiai tanári kar jelentése a tanári *gyám- és nyugdíj-ügyről*, egy bizottságnak adatott ki. A *kecskeméti jogakadémia* állapotáról szóló jelentés hanyatlásról tanuskodik, a minék egyik oka az, hogy a többnyire szegénysorsú tanulók kenyérkeresetre lévén utalva, az előadásokat nem látogatják s a tanulást elhanyagolják; a másik oka pedig, az, hogy a tanári fizetés felette csekély lévén, a jogakadémiai tanárságra nem pályázhatnak hivatott és tudományosan készült egyének, hanem oly ifjak, a kik nem annyira hivatásból, mint inkább a joggyakornoki évek elkerülése végett keresik ez állásokat. E miatt a tanári kar is folyvást változik. Mindezen bajok orvoslására nézve a közgyűlés javaslatot kér az igazgató-tanáctól. — Bejelentette továbbá a középisk. szakosztály, hogy halasi gymnasiumi igazgatóvá *Gaál Endre*, kecskeméti igazgatóvá pedig *Katona Mihály* választott meg. A gymnasiumoknál is elszomorító tapasztalat, hogy a pályázatok meddők maradnak s e miatt a tanszékeket nem lehet betölteni, vagy csak nem kellően képesített egyénnel. A gyűlés felhívja itt is a fentartó testületet javaslatlételre, hogy miként lehetne a tanári fizetéseket korszerű színvonalra emelni, s a számszékét is utasította, hogy a szegényebb

